

Gabóda Béla

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola kiadványai

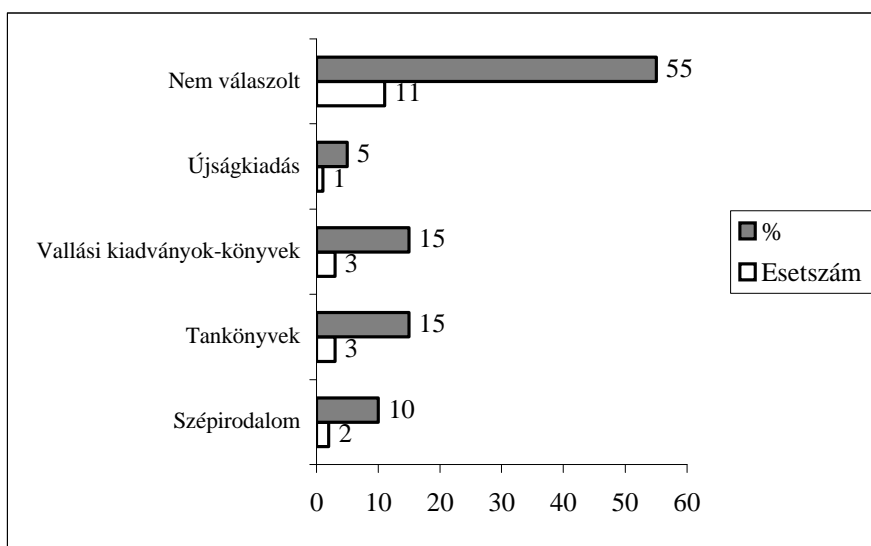
A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Főosztálya kezdeményezésére összeállított kulturális kataszter adatai szerint Kárpátalján a nemzeti identitás megőrzésében klasszikusan fontos szerepet játszó, a kisebbségi kultúra közvetítésére leginkább alkalmas intézmény/szervezettípusok dominálnak. Ilyenek a könyvtárak, sajtótermékek és könyvkiadók (Gabóda 2004)

A könyvkiadók 10,0 százaléka még 1945 előtt alakult, 15 százaléka 1945-1989 között, 35,0 százaléka pedig 1990-1999 között jött létre (nem válaszolt 40,0%).

Az általunk megkérdezett könyvkiadók leginkább tankönyvkiadással foglalkoznak.

1. ábra

A kárpátaljai magyar nyelvű kiadványok típusai

Saját bevallásuk szerint átlagban 8-80 kiadványt adnak ki évente, magyar szerzőtől a könyvkiadók mindössze 35,0 százaléka jelentett meg kiadványokat (Régiójelentés, 2004). meglepő, hogy tudományos jellegű irodalom kiadásával szinte senki sem foglalkozik. Ezt a hiányosságot próbálta meg pótolni a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola (régi nevén Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola) amikor 2001-ben létrehozta a KMTF Könyvtári Sorozatát. Sorozatszerkesztő: Csernicskó István. Az alábbiakban ebből a sorozatból szeretnénk néhányat bemutatni.

Az idegen nyelv oktatása kisebbségi környezetben

Szerkesztette: Huszti Ilona

Jelenünkben elengedhetetlenül szükségünk van egy esetleg több idegen nyelvnek az ismeretére. Ukrajnában, a szovjet időszakban sajnos nem fordítottak kellő figyelmet a nyugati nyelvek (német, angol, francia stb.) tanítására, mivel elég volt elsajátítani egyetlen „világnyelvet” az orosz. Mint ahogyan a negyvenes évek második felétől Ortutay Gyula minisztersége idején, Magyarországon is az orosz nyelv került az idegen nyelv oktatásának középpontjába.

A Szovjetunió széthullása (1989-1991) után az idegen nyelv oktatása terén a helyzet rohamosan megváltozott. Egyre többen jöttek és jönnek rá arra, hogy manapság, az orosz (vagy esetleg az ukrán) nyelvtudás önmagában nem elég, ennél több kell. Ennek eredményeként Ukrajnában jól megfigyelhető az az irányzat, miszerint egyre többen kezdenek el, kezdenek el idegen nyelvet tanulni.

Nincs ez másként Kárpátalján sem, ahol mintegy 150 ezres magyar kisebbség él. A rendszerváltás előtti Kárpátalja magyar tannyelvű iskolának döntő többségében: mintegy háromnegyedében német nyelvet oktattak harmadik ún. idegen nyelvként (az orosz nyelv és az anyanyelv után). Jelenleg ez a tendencia homlokegyenest megfordult, mivel a magyar tannyelvű iskolák többségében (legalábbis a beregszászi, munkácsi és ungvári járásban) az angol nyelvet oktatják idegen nyelvként, míg a nagyszőlősi járásban a francia nyelv dominál. Azokban az iskolákban, ahol még német és francia nyelvet oktatnak idegen nyelvként az utóbbi időkben, szintén kezdik bevezetni az angol nyelv oktatását, így jelenleg néhány iskolában két idegen nyelvet is oktatnak, de mindenütt az angol kezd dominánssá válni.

Mint ismeretes, korábban a nem szakosított tantervű iskolákban az idegen nyelv oktatása az ötödik osztályban kezdődött, vagyis a tanulók tíz éves korban kezdtek el tanulni egy idegen nyelvet, és mintegy négyévi tanulás után, egy évvel az érettségi előtt, kilencedik osztályban mindenki kötelezően vizsgázott belőle (ún. átvezető vizsga), a megszerzett érdemjegy, pedig bekerült az érettségi bizonyítványba. A kilencvenes évek elején mikor rendeletileg megszüntették a kötelező átvezető vizsgákat, természetesen az idegen nyelvvizsgák is megszűntek. Mára a helyzet megváltozott, ugyanis Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma rendelete alapján a 2001-2002-es tanévtől kezdődően kísérleti jelleggel bevezették az idegen nyelv oktatását a második osztályban, míg a 2002-2003-as tanévtől kezdődően ez már minden iskola számára kötelező.

Sajnos ez a magyar tannyelvű iskolákban több problémát is felvet: az egyik legnagyobb gondot a megfelelő tankönyvek hiánya okozza. A második gond pedig, hogy nincsenek megfelelően szakképzett tanárok, a nyelv oktatására.

Ahhoz, hogy az oktatás hatékony és eredményes legyen, olyan fórumra, olyan lehetőségekre van szükség, ahol az idegen nyelv oktatásának módjáról beszélni lehet, eszmét lehet cserélni. Ezért a 2002. november 8-10. között a KMTF-en megrendezett Idegennyelv oktatás kisebbségi környezetben című tudományos módszertani konferencia elsődleges célja az volt, hogy a kárpátaljai magyar iskolák idegennyelv-tanárainak egy ilyen lehetőséget biztosítson.

A résztvevők nemcsak tudományos értekezéseket hallgathattak, pl. érveket és ellenérveket az idegennyelv-tanulás korai kezdete ellen és mellett, hanem sok hasznos gyakorlati tanáccsal is gazdagodtak a szekció-előadások keretében. Így megismerkedhettek, pl. egy Magyarországon kiadott, kisiskolásoknak szóló angol tankönyv kárpátaljai használatának lehetőségeiről (A szerzők).

A kötet azon előadások írásos változatait tartalmazza melyek elhangzottak a Beregszászi Konferencián, tehát gyakorlatilag konferenciakötet, amely összesen 11 tanulmányt tartalmaz. Ezek közül hármat szeretnék tételesen is megemlíteni: dr. Orosz Ildikó: Nyelvoktatás – kinek, mikor, hogyan?, Ábrahám Károlyné: Nyelvtanítási eljárások kisebbségi környezetben és Csernicskó István: Egy megoldhatatlan probléma – az államnyelv oktatása a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolákban.

Közös értékeink. Tanulmánykötet kárpátaljai és magyarországi pedagógusok írásaiából
Szerkesztette: Gabóda Béla és Lipcsei Imre

Ezzel a sokat ígérő címmel jelent meg egy új kötet, mely a kárpátaljai és magyarországi pedagógusok tanulmányait tartalmazza. A kötet gyűjtemény anyaga bár szakmai kiadvány, izgalmas témái okán méltán tarthat számot általánosabb érdeklődésre.

A könyv a régi hagyományokkal rendelkező Szarvasi Tessedik Sámuel Főiskola és az alig tíz éves II. Rákóczi Ferenc KMF munkatársainak közös kiadványa. Joggal vetődik fel a

kérdés, hogy mi az, ami összekötő e két, földrajzilag, közigazgatásilag egymástól távol eső felsőoktatási intézmény szakembereit? Mi az a szándék, ami egy közös kiadvány közreadására serkenti a szerkesztőket? Minden bizonnyal az, amit Orosz Ildikó, a beregszászi főiskola elnök asszonyának Előszavában olvashatunk: „... a szellem, a kultúra egységének a helyreállítása megvalósulhat, annak ellenére, hogy az évtizedek során mindnyájunkat más és más hatások érték, más körülmények és helyzetek megoldása várt és vár ránk,... de közös gondolkodással hamarabb eljutunk a legjobb megoldásig.” (P. Punykó 2004)

A tanulmánykötetben - amely elsősorban a két főiskola azon pedagógusainak társadalomtudományból, nyelvtudományból, természettudományból íródott tanulmányait válogattuk össze, akik doktori képzésben vesznek részt Magyarországon, illetve Ukrajnában -, többek között olvashatunk az Aranymetszés szerepéről Bartók Béla Egnemű karok című zeneművének tempóváltásiban, a népi gyermekjátékok alkalmazásáról az oktató-nevelő munkában, a gyermekábrázolás hitelességéről Zelk Zoltán Gyermekbárat ciklusában. A gyűjteményben tipikusan kárpátaljai témák is szerepelnek. Ilyen, pl. a ruszin-magyar nyelvi kölcsönhatások, vagy a történelemtanítás ukrain reformkísérleteit bemutató tanulmány.

A kötetben magyar, ukrán, angol és német nyelvű tanulmányok olvashatók.

Hivatkozott irodalom

Gabóda Béla 2004. A határon túli magyar kulturális intézmények adattára. Kárpátalja (Regionális elemzés)

P. Punykó Mária 2004. Könyvajánló. In. Kárpátalja, 2004. december 8.